

Saksbehandler: Per Kristian Aschim, Gunnar Thelin, Per Tanggaard

Referanser:

KR/AU 09/06

KR 22.2/06

KR 49/06

MKR/AU 21/06

Saksdokumenter:

Utkast til høringsuttalelse (*vedlagt*)

Vedtak fra Ungdommens kirkemøte sak 04/06 *Staten og kirken* (*vedlagt*)

NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke

Forslag til vedtak

Kirkerådet:

Utkastet til Kirkemøtets uttalelse til utredningen *Staten og Den norske kirke* (NOU 2006:2) bearbejdes på bakgrunn av de endringer og presiseringer som kom frem på møtet.

Uttalelsen oversendes Kirkemøtets medlemmer sammen med nødvendig bakgrunnsmateriale.

Oppsummering av høringsuttalelsene fra andre kirkelige høringsinstanser sendes ut til Kirkemøtets medlemmer om mulig før Kirkemøtet. Kirkerådet anbefaler at ev endringer i forslaget til Kirkemøtets uttalelse legges frem som et tillegg til saksorienteringen.

Kirkerådet ber KR/AU vurdere om det ev kan bli aktuelt å avholde et ekstraordinært Kirkerådsmøte

Mellomkirkelig råd:

Mellomkirkelig råd ber Kirkerådet ta hensyn til følgende momenter i sin behandling av saken:

.....

Saksorientering

Arbeidet med høringsuttalelsen

Stat – kirke-utvalget la fram sin utredning *Staten og Den norske kirke* (NOU 2006:2) 31.januar 2006. Departementet sendte i mai 2006 utredningen ut på høring med høringsfrist 1. desember 2006.

KM er bedt om å avgi uttalelse. KM har en spesiell stilling blant de (kirkelige) høringsinstansene som det øverste representative organ for Den norske kirke og med et særlig ansvar for å uttale seg om viktige endringer i lover på det kirkelige området og saker av felles kirkelig karakter (kl § 24a).

Siden alle høringsinstansene har samme høringsfrist, måtte Kirkerådet legge opp den interne saksbehandlingen på en annen måte enn det som er vanlig prosedyre i slike saker.

For KR som skal forberede KMs uttalelse, er det viktig å lytte til andre kirkelige organer. Menighetsråd og kirkelige fellesråd er derfor bedt om å utarbeide sine hørings svar innen 15. oktober, slik at Kirkerådet kan benytte disse som et viktig grunnlagsmateriale for KMs behandling.

KR har videre vedtatt å forlenge årets Kirkemøtet (13. – 19. november) med én dag for å få bedre tid til en grundig behandling av stat-kirke-spørsmålet.

KR behandlet utredningen på sitt møte i juni (KR 36/06). Sekretariatet har på bakgrunn av diverse innspill og møter, lagt frem et forslag til KMs høringsuttalelse til behandling på dette Kirkerådsmøte.

KR finner grunn til å understreke det KM uttalte i 2002, da en offentlig utredning av forholdet mellom stat og kirke ble anbefalt: "Målet må være å komme fram til gode løsninger som kan få bredest mulig oppslutning."

Etter KR's septembermøte

Siden hørings svarene fra menighetsråd og kirkelige fellesråd først vil foreligge senere, vil det være behov for å se nærmere på det foreliggende forslaget når sekretariatet har foretatt en oppsummering av hørings materialet. Kirkemøtets medlemmer vil få ettersendt en slik oppsummering før møtet som tas inn i en bearbeidet saksorientering eller et tillegg til saksorienteringen, ev. med forslag til endringer i det utsendte forslaget til Kirkemøtets uttalelse. (Siden samtlige uttalelser fra menighetsråd og kirkelige fellesråd sannsynligvis ikke vil foreligge innen 15. oktober, vil det herske en viss usikkerhet om hvor representative disse vil være i forhold til den endelige oppsummeringen som departementet vil utarbeide.) Dersom det viser seg å være stor avstand mellom KR's forslag til høringsuttalelse og majoriteten av de innsendte hørings svar kan det bli nødvendig med et ekstraordinært kirkerådsmøte før Kirkemøtet med tanke på en mulig omarbeiding av forslaget til Kirkemøtets høringsuttalelse.

Profil på høringsuttalelsen

KR har i sitt forslag til høringsuttalelse konsentrert seg om hovedspørsmålene i høringsbrevet knyttet til den fremtidige relasjonen mellom stat og kirke.

Utkast til høringsuttalelse innledes med en redegjørelse for de grunnleggende premisser uttalelsen bygger på når det gjelder forholdet mellom staten og Den norske kirke (1.1.) og stillingtagen til de overordnede prinsipper for statens tros- og livssynspolitikk (1.2).

Deretter tar utkastet til høringsuttalelse opp Den norske kirke som trossamfunn og som landsdekkende kirke, og tros- og livssynsfrihet i forhold til religionens samfunnsbyggende betydning, før det konkluderer i spørsmålet om en fremtidig modell for forholdet staten og Den norske kirke (2.1).

Utkastet slutter seg i det vesentlige til den modellen for ordning av forholdet mellom staten og Den norske kirke som i utredningen kalles "lovforankret folkekirke" og konkretiserer sitt forslag til det rettslige rammeverket for denne kirkeordningen (2.2).

Til slutt tar utkastet stilling til de øvrige høringstemaene: demokrati og valgordninger i kirken (3.1), finansiering (3.2), gravferdsforvaltning (3.3.) og eierskap til kirkebygg og OVF (3.4).

Stat – kirke-relasjonen og videre utredninger/reformer

KR finner det ikke aktuelt i den nåværende fase å gå nærmere inn på eller drøfte aktuelle modeller for valgordninger knyttet til fremtidig organisering i kirken, hvor arbeidsgiveransvaret for prestetjenesten bør ligge osv. Dette er spørsmål som er under utredning i kirken, bl.a. som en oppfølging av Kirke – stat-utvalget (Bakkevig-utvalget) innstilling 2002 (KM 9/02). Kirkemøtet understreket da følgende områder som det var viktig å arbeide med uavhengig av relasjonen til staten: kirkeforståelsen, en enhetlig kirkelig økonomi, organisering av kirken, samordning av arbeidsgiveransvaret og valgordninger i kirken.

KR vedtok en hovedplan for det kirkelige reformarbeidet våren 2003 (sak KR 24/03). Kirkemøtet er blitt orientert om fremdriften i reformarbeidet og pågående forsøk og har behandlet enkelte temaer på sine møter, bl.a.: Ressursnivået i Den norske kirke i 2004 (sak KM 9/04) og kirkelig organisering og arbeidsgiverspørsmål, samt retningslinjer for kirkelig inndeling i 2005 (sak KM 8/05: Kirkelig reformarbeid). Dette gjelder også regler om nominasjon og utnevning av biskop (sak KM 09/04) og Den norske kirkes identitet og oppdrag (sak KM 11/04).

Dette arbeidet pågår og viktige problemstillinger som NOU 2006:2 reiser, er tatt inn i *Samlet plan for reformarbeidet 2007-2008 i regi av Kirkerådet*. Denne behandles som egen sak i dette Kirkerådsmøtet, sak KR 50/06.

Kirkerådet har registrert av debatten at mange også kirkelige organer og instanser, mener det er vanskelig å svare på høringsbrevet, da det ikke er nærmere utredet hvilke konsekvenser de ulike alternativene vil føre til for kirken. Kirkerådet hadde gjerne sett at en del viktige spørsmål var utredet nærmere av utvalget, men deler utvalgets signaler om at svært mange av disse temaene primært vil være spørsmål som kirkelige organer selv må utrede og finne gode løsninger på innenfor de rammer som blir vedtatt.

Samtidig vil det være verdifullt om Kirkemøtet kan gi noen signaler om det videre arbeidet med kirkelige reformer innenfor de områdene som Stortingsmeldingen (bebudet høsten 2007)

med stor sannsynlighet vil berøre. Det gjelder bl.a. en del klargjøringer som angår demokrati/valgordninger, organisering og arbeidsgiveransvaret, tilsettingsordninger. Dette vil også gjelde nødvendige overgangsordninger. KM bør således ikke uttale seg på en slik måte at det binder KM i neste omgang/ i det videre arbeidet.

KR må på dette møtet ta stilling til:

- Profilen og innholdet i uttalelsen
- Om det er temaer som bør utfylles/poengteres/neddempes
- Om det er andre temaer som tas med
- Arbeidet med oppsummeringen av høringsmaterialet (Det foreslås at dette overlates til direktøren)

Utkast til Kirkemøtets høringsuttalelse til NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke.

Hovedstandpunkter (oppsummering)

Kommer i endelig utkast til Kirkerådet.

Innledning

Stat – kirke-utvalget la fram sin utredning *Staten og Den norske kirke* (NOU 2006:2) 31.januar 2006. Departementet sendte i mai 2006 utredningen ut på høring med høringsfrist 1.desember 2006. Organer på alle nivåer i Den norske kirke er høringsinstanser, samt en lang rekke andre instanser.

Kirkemøtet har en spesiell status blant alle de kirkelige høringsinstansene, jf Lov om Den norske kirke § 24. Siden alle høringsinstanser fikk samme høringsfrist, måtte Kirkerådet legge opp den interne saksbehandlingen på en annen måte enn det som er vanlig prosedyre ved denne type høring.

Kirkemøtet viser samtidig til at Kirkerådet har satt i gang utredningsarbeid som vil kunne ha betydning i arbeidet både med stortingsmeldingen og ev lovendringer. Kirkemøtet vil derfor i kraft av sitt lovpålagte ansvar behandle forskjellige sider ved forholdet kirke – stat i årene fremover. Kirkemøtet ser det som spesielt viktig at det kan utvikles et løpende samarbeid mellom politiske myndigheter, departementet og Kirkerådet i det videre arbeidet med stat – kirke-relasjonen.

Kirkemøtets høringsuttalelse innledes med en redegjørelse for de grunnleggende premissene uttalelsen bygger på (1). På grunnlag av disse premissene, tar Kirkemøtet stilling til hovedspørsmålet om den fremtidige relasjon mellom staten og Den norske kirke (2). Kirkemøtet slutter seg i det vesentlige til den modellen for ordning av forholdet mellom staten og Den norske kirke som i utredningen kalles ”lovforankret folkekirke”. Deretter følger Kirkemøtets syn på de øvrige høringstemaene: demokrati , finansiering, gravferdsforvaltning og eierskap til kirkebygg /OVF (3).

1. Grunnleggende premisser og statens tros- og livssynspolitikk.

Kirkemøtet vurderer relasjonen stat – kirke først og fremst i lys av Den norske kirkes selvforståelse som folkekirke. Sammen med forståelsen av tros – og livssynsfriheten både for individet og for tros – og livssynssamfunn utgjør kirkeforståelsen det grunnleggende premissmaterialet for Kirkemøtets valg av modell for det fremtidige stat – kirkeforholdet. Samtidig er Kirkemøtet sterkt opptatt av hvordan staten utformer sin tros- og livssynspolitikk i fremtiden. Statens tros- og livssynspolitikk er derfor et viktig grunnlag for Kirkemøtets valg av modell. Siden tros- og livssynspolitikken er gitt et eget spørsmål i høringen, tas dette opp i et eget punkt i premissdelen

1.1 Premisser for forholdet mellom staten og Den norske kirke

Den norske kirkes grunnlag og mål

Premissene her er i stor grad hentet fra den uttalelsen Kirkemøtet avgav i 2004; *Den norske kirkes identitet og oppdrag*, på forespørsel fra stat – kirke-utvalget (Gjønnes). Kirkemøtet ser at også stat – kirke-utvalget for en stor del har lagt dette til grunn for sin beskrivelse av Den norske kirke.

Den norske kirke som folkekirke er et selvstendig trossamfunn og ”en del av den verdensomspennende kristne kirke som har sitt grunnlag i Jesu liv, død og oppstandelse” (Identitet og oppdrag, pkt 1). Som Jesu Kristi kirke lever og fornyes den av Guds ord og de hellige sakramenter (nådens midler). Folkekirkens identitet er forankret i eget trosgrunnlag og et særegent fellesskap bygd på dåpen og troen. Folkekirken er ikke minst uttrykk for det oppdrag som konstituerer den og som er dens mål; å nå ut med evangeliet til alle og bli døpt inn i den kristne kirke. En kirkeordning må fortsatt ha dåpen som eneste medlemskriterium.

Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke som gir rom for en rikdom av mangfold med hensyn til tradisjoner, kultur og teologi. I dette mangfoldet finnes en felles tro som bekjenner den treenige Gud og en nødvendig tjeneste med å forkynne evangeliet og forvalte sakramentene for at mennesker skal komme til denne tro.

Den norske kirke vil være et inkluderende fellesskap som mennesker kan høre til og dra veksler på gjennom livets mange faser. Sentralt i kirkens liv står gudstjenesten og de kirkelige handlingene. Kirkens ritualer utgjør religiøse rammer for menneskers liv og bidrar til deres livstolkning. Det skal fortsatt være rom for ulike grader av trosengasjement og deltakelse.

Den lokale virksomheten er livsnerven i kirken. En kirkeordning må sikre at all kirkelig prioritering fortsatt tar utgangspunkt i den lokale menighets behov. Den norske kirke er ikke en størrelse løsrevet fra sine medlemmer, men lokalt et fellesskap av dem som er døpt og som sokner til en menighet, som oftest med et felles kirkebygg. Kirkene er viktige symboler i lokalsamfunnet som flere enn folkekirkens medlemmer føler nær tilknytning til.

Den norske kirkes nesten 1290 sokn er grunnenheten i kirken. Soknet er selvstendig rettssubjekt og eier kirkebygg. Denne organisasjonsstrukturen sikrer kirkelig nærvær og kirkebygg i alle lokalsamfunn i landet. En kirkeordning må understreke og styrke soknenes betydning og innflytelse i hele kirkens organisasjon. Andre organer som etableres, må understøtte soknets grunnleggende funksjoner og ansvar samtidig som kirkeordningen må ivareta den helhetlige sammenhengen, det kirkesamfunnet som lokalkirken hører hjemme i.

Den norske kirke er en landsdekkende kirke hvor det skal være lik tilgang til forkynnelsen av evangeliet ved gudstjenester og kirkelige handlinger som dåp, nattverd, vigsel og gravferd, og til grunnleggende trosopplæring. Kirken skal også være tilstede der våre befolkningsgrupper ferdes i utlandet. Kirkens medlemmer skal kjenne seg igjen og føle seg hjemme også når de kommer til en kirke de vanligvis ikke går i. Kirken må ha en finansieringsordning som gjør det mulig å videreutvikle Den norske kirke som landsdekkende folkekirke.

Den norske kirke har bygd opp en demokratisk organisasjon nedenfra. Rådsstrukturen er basert på demokratiske valg av og blant kirkens medlemmer. En kirkeordning skal legge til rette for og motivere medlemmene til å bruke sin innflytelse ved å delta i nominasjonsprosesser og valg, og la seg velge til kirkens organer.

Tros- og livssynsfrihet og likebehandling av tros- og livssynssamfunn

Tros- og livssynsfrihet er en grunnleggende menneskerettighet, uttrykt i internasjonale menneskerettighetserklæringer og nedfelt i Grunnloven og trossamfunnsloven. Det har vært reist spørsmål om tros- og livssynsfriheten er godt nok ivaretatt så lenge dagens statskirkeordning står ved lag. Særlig problematisk i denne henseende er statsrådenes bekjennelsesplikt (grl § 12). Tros- og livssynsfriheten må sikres som individuell og kollektiv rettighet.

Den norske kirke har selv utredet og arbeidet med tros- og livssynsfriheten både prinsipielt og i det norske samfunnet i dag. Kirke - stat-utvalget (Bakkevig 2002) understreker at det må være en reell rett til å velge religion eller livssyn for alle innbyggere i landet. Tros- og livssynsfriheten må sikres både negativt – at ingen blir hindret i å velge religion eller livssyn eller tvinges til bestemte valg, og positivt – at en får positiv støtte til utøvelse av tro og livssyn. Tros- og livssynssamfunnene må også innrømmes frihet til å organisere seg og drive sin virksomhet i samsvar med sin egenart, så lenge det ikke krenker andres grunnleggende menneskerettigheter.

Tros- og livssynsfriheten sikres positivt ved at staten gir tros- og livssynssamfunnene rammebetingelser som setter dem i stand til å utøve sin virksomhet i samsvar med sin egenart, og slik at de gis like vilkår. Rammebetingelsene fra statens side for Den norske kirke må ikke komme i konflikt med prinsippet om ikke - diskriminering.

Den norske kirke er opptatt av hva det vil si å være majoritetskirke som opptrer respektfullt overfor andre tros- og livssynssamfunn, ikke minst for å fremme forståelse mellom ulike tros- og livssynssamfunn. Kirken har et uttrykt ønske om, i sterkere grad enn før, å lytte til minoritetenes opplevelser og erfaringer.

Dagens mangfold av tros- og livssyn er en ressurs i arbeidet med å utvikle et godt samfunn, ikke minst lokalt. Den norske kirke har hatt og har en plass i samfunnet som en viktig tradisjons – og kulturbærende institusjon. Dette gjør det naturlig at den fortsatt har en sentral og tydelig plass ved større hendelser i lokalsamfunnets og folkets liv.

Folkekirke og samfunn

Den enkelte menighet fremstår som en viktig del av renningen i lokalsamfunnets vev. Mye av nasjonens kulturarv, både i det norske og det samiske folk, er knyttet til språk og tradisjoner som samler, stabiliserer og fornyer lokalsamfunnet. Mange tradisjoner er knyttet til kirkebyggene som er både helligdommer og landemerker. En kirkeordning må sikre at kristen tro og livstolkning fortsatt kan prege dagligliv og høytid, og at menigheten har ressurser til å videreutvikle de tradisjoner den står for i lokalsamfunnet.

Den norske kirke deler sin historie med det samiske og norske folks historie og gjennom sin plass i offentligheten bidrar den til det kulturelle limet nasjonen trenger. Folkekirken har blitt formet av og satt sitt preg på kultur, historie og samfunnsliv. Kirken skal fortsatt være med å bygge felles identitet ved å ta vare på og fornye norske og samiske tradisjoner, styrke fellesskapsopplevelsen i folket og samtidig ivareta en samfunnskritisk funksjon. Kirken vil, ved å videreføre og aktualisere kristen tro og moral, i samspill med andre religioner og livssyn, bidra til felles verdier i samfunnet. Det er et ønske om at Grunnloven bør inneholde en paragraf som uttrykker disse verdiene.

Kirkemøtet har tidligere understreket at ”gjennom kulturell utfoldelse kan mennesket skape en vev av mening som gir livet innhold og verner mot eksistensiell tomhet. Gjennom kulturell aktivitet synliggjøres og bekreftes menneskets verdighet”. (Kirkemøte-komiteen i sak KM 07/05; *Kunsten å være kirke*.) En kirkeordning må legge til rette for at dette kan skje på alle nivåer i kirken, og ikke minst i arbeidet for og med barn og unge. Det kristne synet på mennesket og skaperverket vil på denne måten fortsatt prege samfunnets verdier som igjen former fellesskap og samfunn.

1.2 Statens tros- og livssynspolitik

Den statlige tros- og livssynspolitikken har i dag tre forutsetninger: prinsippet om tros- og livssynsfrihet, statskirkeordningen og prinsippet om ikke-diskriminering. På dette grunnlaget fører staten en aktiv støttende tros- og livssynspolitik. Ved en endring av kirkens relasjon til staten, vil prinsippet om tros- og livssynsfrihet og ikke-diskriminering ligge fast. Staten bør fortsatt ha en aktiv støttende religionspolitikk som sikrer positiv tros- og livssynsfrihet, jf stat – kirke-utvalgets anbefaling.

Statens aktiv støttende tros- og livssynspolitikk er av stor betydning både for folk og kirke. Hensynet til tros- og livssynsfrihet i vid forstand, ivaretas best dersom staten ikke bare bidrar til å legge til rette for den enkelte borgers mulighet til å utøve sin tro eller sitt livssyn, men i tillegg understøtter de kollektive goder tros- og livssynsutøvelse er for både lokal- og storsamfunn. Ikke minst styrker en slik politikk betydningen av fellesskap, solidaritet og omsorg i en tid hvor individualismen står sterkt. Offentlige myndigheter bør ved sin tros- og livssynspolitikk også sikre åpne arenaer hvor forskjellige tros- og livssyn får møte hverandre og utvikle forståelse for hverandre.

Det er naturlig at offentlige myndigheter, spesielt staten, med en aktiv støttende tros- og livssynspolitikk tar ansvar for finansieringen av en betydelig del av virksomheten til tros- og livssynssamfunn. Slike fellesskap med et bredt spekter av engasjement og deltakelse representerer verdifulle bærebjelker i samfunnet.

2. Fremtidig relasjon mellom staten og Den norske kirke

2.1 Endring av relasjonen mellom staten og Den norske kirke i fremtiden ("lovforankret folkekirke")

Den norske kirke som trossamfunn og landsdekkende folkekirke

Den fremtidige relasjonen mellom staten og Den norske kirke må ut fra disse premissene legge til rette for at utviklingen med å styrke Den norske kirkes selvstendighet som trossamfunn kan fortsette, samtidig som dens identitet som folkekirke ivaretas.

Stat – kirke-utredningen dokumenterer at det i hele forrige århundre har vært gjennomført reformer som har medført en gradvis overføring av myndighet fra statlige til spesifikke kirkelige organer. På 1900-tallet ble det gradvis bygd opp en kirkelig rådsstruktur. Mot slutten av århundret ble deler av det statlige kirkestyrets myndighet delegert til de kirkelige organer, særlig da til bispedømmeråd (tilsetting av prester) og kirkemøte (deler av kongens anordningsmyndighet). Kirkemøtet anser at en videre utvikling av det kirkelige selvstyre vil være vanskelig uten å endre relasjonen mellom stat og kirke. Ytterligere overføring av anordningsmyndighet og tilsettingsmyndighet som i dag tilligger kongen, vil, slik Kirkemøtet ser det, ha som konsekvens at det direkte statlige kirkestyret avvikles.

Den norske kirke er som en følge av statskirkeordningen, organisert i to virksomhetsområder, prestetjenesten og rådenes virksomhet. Arbeidet med videreutviklingen av Den norske kirke har vist behov for å samle de to virksomhetsområdene i en felles struktur for å bedre betingelsene for samvirke mellom embete og råd, og for å bidra til større deltakelse og engasjement, ikke minst i den lokale kirke. Kirkemøtet vedtok i 2005 at det skal være et felles arbeidsgiveransvar i en fremtidig kirkeordning. En endret relasjon mellom stat og kirke vil gjøre det lettere å samordne eller samle virksomhetene ved å overføre ansvaret for prestetjenesten fra det statlige kirkestyret til kirkelige organer.

Stat – kirkeutvalgets flertall ser det som viktig at Den norske kirke forblir en kirke med bred kontaktflate og er åpen og inkluderende. Slik blir den en kirke for folket og tilgjengelig for alle som ønsker dens tjenester. Dette er i tråd med Kirkemøtets premisser slik høringsuttalelsen uttrykker disse. Kirkemøtet anser at en form for offentlig tilknytning for Den norske kirke også i fremtiden, vil være hensiktsmessig for å bevare og styrke den som folkekirke og som en viktig tradisjons- og kulturbærende institusjon i samfunnet, samtidig som medlemmenes opplevelse av tilhørighet til kirken ikke trues.

En offentlig tilknytning vil kunne sikre kirken rammebetingelser som gjør den i stand til å være en landsdekkende folkekirke som er nærværende i alle lokalsamfunn gjennom sin soknestruktur, sine kirkebygg og sin virksomhet.

Kirkemøtet vil også peke på at Den norske kirkes størrelse og dens historiske og aktuelle rolle i kultur og samfunnsnivå begrunner at den i sin relasjon til staten gis en viss særstilling i forhold til andre tros- og livssynssamfunn. Dette må imidlertid ikke gå på bekostning av tros- og livssynsfriheten.

Tros- og livssynsfrihet og religionens samfunnsbyggende betydning

Hensynet til tros- og livssynsfriheten står i en viss spenning til hensynet til religionens integrerende og verdimesse rolle for stat og samfunn. Denne spenningen gjør det nødvendig å finne en ordening av forholdet mellom staten og Den norske kirke som kan ivareta så vel hensynet til Den norske kirke som trossamfunn, hensynet til dens identitet som folkekirke, hensynet til tros- og livssynsfriheten og hensynet til kirkens (og religionens) rolle i kultur og samfunn på en mer tjenlig måte enn dagens statskirkeordning.

Kirkemøtet mener at den fremtidige relasjonen mellom staten og Den norske kirke må utformes slik at hensynet til prinsippet om tros- og livssynsfrihet ivaretas. Statens plikt til å ivareta tros- og livssynsfrihet, gjør at tidligere tiders form for integrasjon mellom stat og kirke i statskirkeordningen, blir mer problematisk jo mer samfunnet pluraliseres. Derfor mener Kirkemøtet at det er ønskelig å avvikle statens direkte engasjement i styringen av ett trossamfunn (Den norske kirke) og søke å ivareta statens behov for religionens samfunnsbyggende funksjoner på annet vis.

Ut fra prinsippet om tros- og livssynsfrihet, skal ingen kunne pålegges å være medlem i et bestemt tros- eller livssynssamfunn. Kirkemøtet mener at bekjennelsesplikten for minst halvparten av statsrådene (grl § 12) og for kongen (grl § 4) i denne sammenheng er problematisk og bør oppheves. Kongens og statsrådenes kirkemedlemskap har vært forutsetningen for det statlige kirkestyrets legitimitet. Oppheves bekjennelsesplikten for statsrådene (og for kongen) bortfaller den kirkelige legitimering av Kongens kirkestyre.

Kirkemøtet mener, i tråd med stat – kirke-utvalgets flertall, at det er viktig å bevare og videreutvikle bevisstheten om felles kulturell og verdimesse arv og styrke religionens rolle som verdi- og kulturbærende faktor i samfunnet. Den norske kirke bidrar aktivt i samfunnets verdidebatt. Kirkens kulturmelding; *Kunsten å være kirke* legger grunnlag for

en kirkelig kultursatsing som vil bidra til å videreføre og fornye tradisjoner som er identitetsskapende for store grupper både lokalt og nasjonalt. Kirkemøtet mener at en offentlig tilknytning for Den norske kirke vil ha positiv betydning for dette arbeidet så lenge en slik særstilling ikke skader tros- og livssynsfriheten. Kirkemøtet foreslår også at det tas inn en verdiparagraf i Grunnloven.

Kirkemøtet understreker videre at en aktiv støttende statlig tros- og livssynspolitikk vil bidra til å sette Den norske kirke og de øvrige tros- og livssynssamfunnene i stand til fortsatt å fylle viktige kultur- og verdibærende funksjoner for storsamfunn og lokalsamfunn.

Hovedstandpunkt

Ut fra disse overveielser går KM i det vesentlige inn for modellen til utvalgets flertall, i utredningen kalt "lovforankret folkekirke", som hovedmodell for ordningen av forholdet mellom staten og Den norske kirke i fremtiden.

Dette innebærer at det direkte statlige kirkestyret avvikles, og de grunnlovsbestemmelser som hjemler dagens statskirkeordning oppheves. Retten til å utnevne biskoper og proster, og annen myndighet som i dag ligger til det kongelige kirkestyret, overføres som en konsekvens av dette til kirkelige organer. Den norske kirke blir et eget rettssubjekt som ved sine valgte organer selv fastsetter sin Kirkeordning. Ingen bestemmelser i det særlige lovgrunnlaget for Den norske kirke må komme i konflikt med innholdet i denne Kirkeordningen. Innføring av den nye rettstatusen til Den norske kirke og relasjonsendringen mellom staten og denne kirken må derfor planlegges slik at de nødvendige grunnlovsendringene og øvrige lovendringer trer i kraft etter at Kirkemøtet har vedtatt en egen Kirkeordning.

En offentlig tilknytning mellom staten og Den norske kirke opprettholdes ved at Den norske kirke gis et særskilt lovgrunnlag. Dette må utformes slik at kravet om ikke-diskriminering av andre tros- og livssynssamfunn ivaretas.

Staten ivaretar tros- og livssynsfriheten og utstrakt likebehandling av tros- og livssynssamfunn ved å føre en aktiv støttende tros- og livssynspolitikk. Et prinsipp om dette kan nedfelles i Grunnloven.

Bestemmelsen i Grunnloven om statens offentlige religion erstattes av en verdiparagraf.

Lovforankret folkekirke og tros- og livssynsfrihet

En lovforankret folkekirke etter disse linjer, vil fullt ut ivareta den individuelle tros- og livssynsfrihet. Det vil fortsatt være enkelte begrensninger i den kollektive tros- og livssynsfriheten som er begrunnet i kirkens historiske og samfunnsmessige rolle.

Lovforankret folkekirke – avvikling av statskirken?

En lovforankret folkekirke vil ikke innebære en full avvikling av statskirken. Ved et særskilt lovgrunnlag og gjennom offentlige finansieringsordninger, opprettholdes en offentlig tilknytning mellom staten og Den norske kirke. Avviklingen av det direkte statlige kirkestyret kan på den annen side betraktes som en så stor reform at dagens statskirkeordning på viktige områder avvikles.

Kirkemøtet mener at det ikke vil være tale om avvikling av statskirken, heller ikke om en fortsatt statskirke i betydningen ”statens offentlige religion”, men om endrete relasjoner mellom stat og kirke. En kirke med offentlig tilknytning kan i en begrenset forstand betraktes som en statskirke.

2.2 Rettslig rammeverk: Grunnlovsbestemmelser, Kirkelov og Kirkeordning

Kirkemøtet går her nærmere inn på de konsekvenser en avvikling av det direkte statlige kirkestyret har for det rettslige rammeverket og det øverste kirkestyret.

Endringer i Grunnloven

En kirkeordning med lovforankret folkekirke medfører at følgende bestemmelser i Grunnloven oppheves eller endres:

§ 2 annet ledd (det konstitusjonelle grunnlaget for statskirken) – oppheves og erstattes av en ”verdiparagraf”

§ 4 (kongens bekjennelsesplikt) – oppheves

§ 12 annet ledd (krav til statsrådenes medlemskap i Den norske kirke) – oppheves

§ 16 (Kongens anordningsmyndighet) – oppheves og myndigheten her overføres til kirkelige organer

(§ 16 kan erstattes av en bestemmelse om statens aktivt, støttende tros- og livssynspolitikk)

§ 21 (utnevning av biskop og prost) - endres

§ 22 (avskjedigelse av embetsmenn) – endres

§ 27 annet ledd (kirkelig statsråd) – oppheves

Grunnloven og statens tros- og livssynspolitikk

Kirkemøtet går inn for en fortsatt aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. I samsvar med det klare ønsket i høringsrunden etter *Samme kirke – ny ordning*, mener Kirkemøtet at statens ansvar her bør grunnlovfestes.

Kirke – stat-utvalget (Bakkevig) foreslo å plassere en slik grunnlovsbestemmelse som alternativ til dagens § 16. Bestemmelsen kan også plasseres mot slutten av Grunnlovens kapittel E.

Kirkemøtet slutter seg til forslaget til grunnlovsbestemmelse fra stat –kirke-utvalgets flertall:

Det paahviler Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at Den norske Kirke og andre Tros- og livssynssamfund gives Adgang til at udøve deres Virksomhed i Henhold til deres Egenart.

Grunnloven og verdiparagraf

Ved en lovforankret folkekirke vil Grunnlovens § 2 oppheves. Grunnloven, som konstituerer statsdannelsen Norge, bygger på et grunnleggende nasjonalt fellesskap som, ikke minst i ei tid med sterke individualistiske strømninger, trenger den støtte en verdiparagraf vil gi. Høringsinstansene etter *Samme kirke – ny ordning* var opptatt av at de kristne og humanistiske verdiene i kulturarven skulle grunnlovfestes. Kirkemøtet støtter forslaget om en verdiparagraf i Grunnloven og mener, i tråd med utvalget, at denne bør vise til felles historie, kulturtradisjoner og samfunnsverdier. Kirkemøtet slutter seg til forslaget fra stat – kirke-utvalgets flertall:

Den kristne og humanistiske Arv forbliver Statens Værdigrundlag

Kirkemøtet vil anbefale at verdibestemmelsen plasseres i Grunnlovens § 2.

Ny kirkelov

Med Kirkelov forstår Kirkemøtet en lov gitt av Stortinget som skal trekke opp de ytre rammene for Den norske kirke.

Kirkemøtet har foran, i tråd med utvalget, vist til at Den norske kirke til tross for en økt institusjonell og livssynsmessig sekularisering, har en markert plass i nasjonens liv ikke minst lokalt, men også ved nasjonale begivenheter. Det vil trolig styrke betydningen av tro og livssyn generelt i samfunnet at Den norske kirke i kraft av sin historie, utbredelse og oppslutning får en særstilling ved en kirkelov gitt av Stortinget.

Kirkemøtet mener, i likhet med stat – kirke-utvalgets flertall, at kirkeloven bør forankres i en grunnlovsbestemmelse. En slik bestemmelse kan gi medlemmene trygghet for at folkekirken videreføres. Kirkemøtet støtter stat – kirke-utvalgets forslag til formulering:

Nærmere Bestemmelser om Den norske kirkes Ordning fastsettes ved Lov.

Kirkemøtet mener at Den norske kirke ut fra prinsippet om tros- og livssynsfrihet må stå fritt til å bestemme eget læregrunnlag, organisasjonsstruktur, hvem som skal ha myndighet til å bestemme læremessige spørsmål, tilsetninger og arbeidsgiveransvar. Kirkeloven må derfor bli en kort rammelov, i tråd med forslaget til stat – kirke-utvalgets flertall.

Loven må inneholde bestemmelser som slår fast at Den norske kirke fortsatt er et evangelisk - luthersk trossamfunn og en videreføring av dagens kirke som en landsdekkende folkekirke, bestemmelser som etablerer Den norske kirke som rettssubjekt med rettigheter og plikter, viderefører soknet som rettssubjekt og regulerer forholdet mellom de kirkelige rettssubjekter. Loven må også inneholde formueringer som viser

at den myndighet som i dag ligger i Kongens kirkestyre overføres til kirkelige organer. Kirkemøtet viser for øvrig til stat – kirke-utvalgets betraktninger om innholdet i en slik rammelov.

Ny Kirkeordning

Med Kirkeordning menes et særskilt grunnleggende regelverk for Den norske kirke, en ny ”grunnlov” for kirken. Kirkeordningen skal konstituere Den norske kirke som trossamfunn og regulere kirkens indre forhold.

Det er viktig for Kirkemøtet at videre utforming av Kirkeordningen skal foregå som en bred og åpen prosess.

Kirkemøtet vil, i tråd med stat – kirke-utvalgets flertall, trekke frem viktige elementer i Kirkeordningen:

1. Den norske kirke som trossamfunn
  - Grunnleggende trekk ved
    - i. Bekjennelsesgrunnlag
    - ii. Selvforståelse
    - iii. Medlemskap
    - iv. Oppgaver
    - v. Virksomhet
2. Kirkelige organer/ansvarsområder
  - Hvilke organer Dnk består av/struktur
  - Virksomhetsansvar
  - Valgordninger
  - Sammensetning
  - Biskopen (oppgaver og tilsetting)
3. Arbeidsgiveransvar
  - Hvilken del av arbeidsgiveransvaret skal ligge hvor
  - Tilsynet og tilsynets innhold
4. Andre bestemmelser
  - Hjemmel for annen kirkelig lovgivning
  - Fordelingskriterier for tilskudd fra stat og kommune

Kirkeordningen bør gis en særskilt status til forskjell fra underliggende regelverk og være beskyttet gjennom særskilte krav til endring. Kirkeordningen vedtas av Kirkemøtet.

Kirkeloven og Kirkeordningen må ses i sammenheng. De vil ha forskjellig status og innhold, men de må være samstemte i den forstand at de ikke står i motstrid til hverandre på noe punkt. Det må enten i Kirkeloven eller i Kirkeordningen nedfelles tolkningsregler ved ev motstrid dersom dette oppstår ved endring av ett av regelverkene. Kirkemøtet mener derfor at Kirkeloven og Kirkeordningen bør utarbeides parallelt med god kontakt mellom politiske myndigheter og kirkens egne organer. Kirkemøtet må vedta Kirkeordningen før Stortinget vedtar Kirkeloven. Det vil samtidig bli behov for å utarbeide overgangsordninger.

Kirkemøtet viser til at Kirkerådet har satt i gang et utredningsarbeid mhp status, innhold og sammenheng mellom Kirkelov og Kirkeordning.

3. Andre høringstemaer

3.1 Demokrati og valgordninger

Kirkemøtet har som klar målsetting å videreutvikle en kirkeordning som skal legge til rette for og motivere medlemmene til å bruke sin innflytelse ved å delta i nominasjonsprosesser og valg og la seg velge til kirkens organer. Reformarbeidet har de siste årene gitt støtte til forsøk hvor det legges til rette for større engasjement og økt valgdeltakelse ut fra de valgordninger kirken nå har. Erfaringer fra disse forsøkene vil bli brukt i arbeidet med å videreutvikle nominasjons- og valgordninger.

Kirkemøtet viser til at valgordningen på soknenivå allerede i dag er grunnleggende demokratisk. Dåpen er eneste kriterium for medlemskap. Det er allmenn stemmerett og valgbarhet for alle dømte kirkemedlemmer over en viss alder (18 år, forsøk med stemmerettsalder fra 15 år). Enhver gruppe på 10 stemmeberettigede eller flere har rett til å fremme alternative valglister. En videreutvikling av demokratiet på dette nivået må sikte mot bedre nominasjonsprosesser.

Kirkemøtet har merket seg de mange innspillene med forslag til direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøte og har bedt om at dette blir utredet, ev som kombinasjon mellom direkte og indirekte valg. Skal en fremtidig kirkeordning styrke soknens betydning og innflytelse i hele kirkeorganisasjonen, må både nominasjons- og valgordninger til mellommenhet(er) og Kirkemøtet sikre soknene nødvendig representasjon.

Kirkerådet deler utvalgets forståelse av at det kirkelige demokrati begrunnes ut fra prinsippet om det allmenne prestedømmet som likestiller alle kirkens medlemmer d.v.s. alle dømte. Samtidig har Den norske kirke, som omtalt i premissene, en ordinert tjeneste, embetet, med en teologisk og organisatorisk relativ selvstendighet. Kirkemøtet mener at en fortsettelse av dagens ordning med direkte representasjon for den ordinerte tjeneste i kirkelige organer ved siden av de medlemsvalgte medlemmene, ivaretar kirkens særpreg samtidig som kirken i sin struktur og sine valgordninger er grunnleggende demokratisk.

Kirkemøtet mener modellen med en lovforankret folkekirke, hvor kirkelige organer får større myndighet, gjør en viderutvikling av det kirkelige demokrati nødvendig, som skal tjenes til å utløse større deltakelse og engasjement.

3.2 Finansieringsordning for Den norske kirke

Fremtidig finansieringsordning for Den norske kirke er en stor og viktig sak for kirken. Den henger nøye sammen med valg av modell for forholdet stat – kirke og med intern

organisering. I denne sammenheng vurderer Kirkemøtet finansieringsordningen primært ut fra kirkens fremtidige forhold til staten.

Stat - kirke-utvalget har drøftet ulike løsninger. Hovedalternativet er enten en ren offentlig finansiering eller en form for medlemsbasert finansiering eller en kombinasjon mellom disse. De ordninger som da har vært drøftet, har vært en form for medlemskontingent eller en obligatorisk livssynsavgift. Kirkemøtet har vurdert de ulike alternativene i lys av de grunnleggende premissene som Kirkemøtet har lagt til grunn for den fremtidige relasjonen mellom staten og Den norske kirke. I denne sammenheng mener Kirkemøtet at det særlig er grunn til å vektlegge følgende anliggender:

En aktivt støttende tros- og livssynspolitik

Tros- og livssynsmessige uttrykk har en naturlig plass i samfunnets liv og representerer viktige samfunnsbyggende funksjoner og fellesgoder i og for samfunnet. Det er viktig at samfunnet legger til rette for at tros- og livssynssamfunnene får gode rammebetingelser, slik at de sikres reell frihet til å utøve sin religion og sitt livssyn.

Nylig har Storting og regjering iverksatt en trosopplæringsreform med bakgrunn i den store verdi tro og livssyn har for samfunnet. Offentlig finansiering er med på å sikre grunnvilkårene for en videreutvikling av tro og livssyn. Dette gjelder alle tros- og livssynssamfunn i Norge og må anses som et konkret utslag av statens aktivt støttende tros- og livssynspolitik.

Målet om likebehandling og prinsippet om ikke-diskriminering må særlig vektlegges i et samfunn som har en majoritetskirke som også er statskirke. I et pluralistisk samfunn der folkekirken ikke har en ordning med egen kirkeskatt, slik våre naboland har, vil en offentlig finansiering av kirken kunne fremstå som problematisk. Alternativet vil være medlemsfinansiering. Kirkemøtet mener medlemsfinansiering vil kunne svekke det offentlige ansvar. Overfor en virksomhet som er særlig viktig for samfunnet, bør staten føre en aktivt støttende politikk. Kirkemøtet mener derfor at det offentlige bør tungt inn i finansieringen av tros- og livssynssamfunn.

En samlet, samordnet og enhetlig finansieringsordning og en tilstrekkelig, stabil og forutsigbar økonomi

I forbindelse med en fremtidig ordning for forholdet stat – kirke, er det meget viktig for Kirkemøtet at en finner frem til en finansieringsordning som sikrer kirken et tilstrekkelig og forutsigbart ressursgrunnlag og en samlet og samordnet økonomi. Dette var også en entydig tilbakemelding fra høringsinstansene etter Kirke – stat-utredningen (Bakkevig) og var et sentralt anliggende da Kirkemøtet behandlet utredningen *Ressursgrunnlaget for Den norske kirke* (KM 11/04).

For Kirkemøtet er det avgjørende at en fremtidig finansiering sikrer folkekirken som landsdekkende kirke. Statskirkeordningen har vært kjennetegnet av vilje til å sikre

evangeliets forkynnelse og kirkelige tjenester i hele landet og for landsmenn i utlandet, mens kommunene har bygget og vedlikeholdt kirkene.

Dagens todelte finansieringsordning, hvor staten har ansvaret for utgifter til prestedtjenesten og til regionale og sentrale kirkelige organer, mens kommunene har ansvar for kirkebygg, personell og virksomheten lokalt, fremtrer som stadig mer uhensiktsmessig. I tillegg er det dokumentert betydelige forskjeller i kommunenes bevilgninger til kirkelige formål. På sikt vil dagens todelte finansieringsordning true folkekirken som en landsdekkende kirke. Dette tilsier at fordelingen av finansieringsansvaret mellom kommunen og staten bør endres for å få en mer samlet, samordnet og enhetlig finansieringsordning.

Staten med et finansielt hovedansvar

Kirkemøtet støtter derfor i hovedsak anbefalingen fra utvalgets flertall der det statlige tilskuddet dekker lønninger og tilknyttede personal/driftskostnader, mens kommunene dekker bygging, forvaltning, vedlikehold og drift av kirkebygg.

Kirkemøtet forstår det slik at dette vil innebære at de oppgaver som kirkelige organer er tillagt innenfor dagens kirkelov og som dekkes over offentlige bevilgninger, i en ny ordning bør samles og dekkes over statsbudsjettet med unntak av utgifter til kirkebygg. Kirkemøtet mener dette fremstår som den beste ordningen og vil sikre en langt bedre samordnet økonomi enn dagens ordning. Det vil likevel være behov for en nærmere klargjøring mellom statens og kommunenes ansvar. Finansieringsordningen bør hjemles i en ny Kirkelov.

En statlig finansiering vil også gjøre det enklere å ivareta nasjonale oppgaver og internasjonale og økumeniske forpliktelser.

Kirkemøtet vil imidlertid understreke at utgiftsnivået til kirkebygg er svært ulikt fra kommune til kommune. Det vil derfor være behov for å drøfte statlige tilskudds- og utjevningsordninger, slik utvalget foreslår. Dette gjelder særlig fredede og verneverdige kirker.

Stat – kirke-utvalget peker på det uheldige at statlig finansiering vil kunne medføre en standardisering som ikke tar tilstrekkelig hensyn til lokale behov for differensiering og fleksibilitet. Også faren for at en del av økonomien blir bundet opp til sentrale organers virksomhet, er til stede. Kirkemøtet mener det vil være en særlig utfordring i det videre arbeidet og finne frem til rettferdige og effektive fordelingsordninger som ivaretar nasjonale og helhetskirkelige behov, og lokalkirkens behov og behovet for differensiering og fleksibilitet. Dette er et arbeid Kirkerådet vil måtte prioritere i arbeidet med ny kirkeordning.

Uansett hvem som får ansvar for gravferdsforvaltningen, mener Kirkemøtet at kommunene fortsatt må ha det økonomiske ansvaret for kirkegårdene.

Behovet for økte ressurser

Kirkelige organer, de politiske partiene på Stortinget og KA har gjentatte ganger understreket behovet for og nødvendigheten av økte ressurser til kirken. Kirkerådet har utredet ressursbehovet i Den norske kirke og behovet for kirkelig bemanning, som også stat - kirke-utvalget referer til. Sammenliknet med ressursbruken i andre folkekirker ligger Den norske kirke lavt. Kirkemøtet anser situasjonen som bekymringsfull. Dette gjelder også det store etterslepet på vedlikehold av kirkebygningene. Manglende ressurstilgang vil særlig true Den norske kirke som en landsdekkende kirke.

I mange menigheter sørger frivillig givertjeneste, ofringer og innsamlingsaksjoner for at nødvendig virksomhet opprettholdes. En stor dugnadsinnsats og betydelige gaveinntekter sikrer både at kirker og menighetshus fremstår som tjenlige redskaper for virksomheten. I tillegg organiseres og finansieres det stor frivillig virksomhet i regi av menigheter og kristne organisasjoner og institusjoner.. Dette engasjementet må videreføres og stimuleres, men dette har som forutsetning at en solid grunnfinansiering sikrer at kirkens grunnleggende oppgaver blir ivaretatt.

Medlemskontingent - livssynsavgift

Utvalget foreslår at de offentlige bevilgninger kombineres med et medlemsbidrag som skal dekke menighetens øvrige virksomhet.

Ut fra Kirkemøtets sterke fokusering på det offentliges ansvar for en aktivt støttende tros- og livssynspolitik og den store frivillige finansieringen som finner sted i mange menigheter i dag, er det ikke særlig aktuelt å vurdere en medlemsavgift i en aller annen form i den nåværende fasen av utviklingen i forholdet mellom stat og kirke. En medlemsavgift vil raskt svekke forståelsen av at det offentlige vil føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik.

Kirkemøtet tror videre at en medlemsavgift av store medlemsgrupper kan bli oppfattet som en betaling for tjenester som kirken utfører overfor sine medlemmer. På sikt kan det svekke dåpen som eneste medlemskriterium. Den norske kirke som folkekirke er ikke tjent med en slik utvikling.

Kirkemøtet utelukker ikke at det ved en senere anledning kan være aktuelt å vurdere innføring av en allmenn livssynsavgift. En allmenn livssynsavgift fastsatt av statlige myndigheter og innkrevd av alle over skatteseddelen med en tilsvarende reduksjon i skattenivået, kan være en mulig ordning som markerer tros- og livssynssamfunnenes egenart og særlige rolle i samfunnet. Den vil i mindre grad gi mulighet for politisk styring.

Kirkemøtet vil imidlertid oppfordre staten til å bygge ut allmenne ordninger som skattefradrag for å stimulere til frivillig givertjeneste. Dette er med på å vri privat forbruk over mot "investeringer" som kommer fellesskapet til gode.

Andre spørsmål

Kirkemøtet går ikke inn på sentrale eller nasjonale oppgaver knyttet til Sjømannskirken, Døvekirken, Nidarosdomen, institusjonspresttjenesten, og spesielle prosjekter, da Kirkemøtet forutsetter at slike ordninger vil videreføres.

3.3 Gravferdsforvaltningen

Stat – kirke-utvalget ser fordeler og ulemper med både en kirkelig og en kommunal forvaltning av gravferdsordningen.

Utvalgets flertall (17 av 20 medlemmer) mener forvaltning av gravferd er en allmenn oppgave som må ivaretas av det offentlige og anbefaler som hovedprinsipp at kommunen skal ha ansvaret for gravferdsforvaltningen, men utvalget åpner for at en lokalt kan overlate dette til kirkelige instanser. Mindretallet på 3 medlemmer anbefaler at kirkelig fellesråd beholder ansvaret, både fordi langt de fleste gravferder skjer etter Den norske kirkes ritualer og fordi kirkebygg og kirkegårder de fleste steder utgjør en integrert helhet.

Kirkerådet mener det kan anføres gode argumenter både for å videreføre dagens ordning og for å legge gravferdsforvaltningen til kommunen. Sekretariatet legger derfor frem forslag for begge løsningene.

Pkt. A og B begrunner hvert sitt alternativ, mens pkt. A/B er felles for både A og B.

A. Gravferdsforvaltningen bør fortsatt ligge i kirkelig fellesråd

Kirkemøtet mener det er grunn til særlig å vektlegge følgende retningslinjer i forbindelse med gravferd:

- Alle skal gravlegges med verdighet og respekt for personlig tro/livssyn
- gravferd skal så langt som mulig skje i overensstemmelse med de regler den enkelte religion eller tradisjon krever.

Gravferdsforvaltning og gravferdsseremonier er ofte tett sammenvevd fordi døden reiser religiøse, livssynsmessige, kulturelle og seremonielle spørsmål. Kirkemøtet mener, i motsetning til utvalgets flertall, at det prinsipielt og praktisk er vanskelig å skille mellom hva som er de juridiske og praktisk-administrative ordninger og oppgaver i forhold til de religiøse, livssynsmessige, kulturelle og seremonielle oppgavene. Kirkemøtet ønsker ikke en livssynsnøytral utvikling på bekostning av de religiøse og livssynsmessige aspektene, som for svært mange mennesker nettopp blir fokusert og nærværende i møte med døden. Et tros- og/eller livssynssamfunn vil ha gode forutsetninger for å møte ønsker om ulike gravskikker og ritualer knyttet til død, sorg og gravferd på en tilstrekkelig sensitiv måte. Det er lite som tyder på at et sekulært organ vil ha bedre forståelse for ulike religiøse og livssynsmessige behov og skikker enn et kirkelig organ. Livssynsmessig forankring må i lys av dette ikke anses som et handikap, men som en ressurs, ikke minst i en tid med et livssynsmessig mangfold. En rekke trossamfunn anser det som mer problematisk at et ikke-religiøst/livssynsnøytralt organ ivaretar gravferdsforvaltningen.

Kirkemøtet mener derfor at kirkelig fellesråd eller tilsvarende organ på lokalt/regionalt nivå fortsatt bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen. Særlig vil det være naturlig der kirkegården omkranser kirken og utgjør en integrert helhet.

Kirkemøtet mener det likevel er grunn til på dette området å understreke minoritetenes livssynsmessige behov i et pluralistisk samfunn. Det er selvsagt ikke bare Den norske kirke som majoritetskirke som kan ivareta dette. Men kirkelig fellesråd har lang erfaring med å legge forholdene til rette både for Den norske kirkes medlemmer og for medlemmer av andre tros- og livssynssamfunn. Det er meget få klager på at dette ikke har fungert. Brukerundersøkelsen som TNS Gallup gjennomførte for KA i 2004 viste at brukertilfredshet på gravferdstjenesten sammenlignet med andre kommunale tjenester skåret høyst. Ingen annen offentlig tjeneste har oppnådd så høy brukertilfredshet.

Religionsfrihet, likebehandling og at alle skal gravlegges med verdighet og respekt for personlig tro/livssyn, vil være en konstant utfordring for det organ som står for gravferdsforvaltningen. Forvaltningsansvaret bør derfor legges til et organ som har god forståelse for denne siden av gravferdsforvaltningen. Kirkemøtet kan heller ikke se at utvalget har lagt frem materiale som viser at dagens forvaltningspraksis er problematisk.

På mindre steder med få innbyggere og små sokn, vil ansatte ofte ha kombinasjonsstillinger, for eksempel kirketjener og graver. Slike ordninger vil bli vanskelig dersom forvaltningen av gravferd legges til kommunen.

Kirkemøtet mener imidlertid at forvaltningsansvaret fortsatt bør kunne overdras til kommunen der forholdene ligger til rette for det. Ikke minst vil dette være aktuelt i byer og på steder der gravlundene ikke er lagt til kirkens nære omgivelser. Det er i dag kun 4 kommuner som har overtatt forvaltningsansvaret og det er lite press fra kommunene om å overta dette ansvaret.

B. Gravferdsforvaltningen bør ligge i kommunen

Kirkemøtet mener det er grunn til særlig å vektlegge følgende retningslinjer i forbindelse med gravferd:

- Alle skal gravlegges med verdighet og respekt for personlig tro/livssyn
- gravferd skal så langt som mulig skje i overensstemmelse med de regler den enkelte religion eller tradisjon krever.

Forslaget om å legge forvaltningen av gravferd til kommunene har vært lagt frem av ulike utvalg. Både Hille-utvalget (1989) og Kirke – stat-utvalget (Bakkevig-utvalget) gikk inn for en slik ordning, men høringsinstansene, særlig de kirkelige organene, gikk inn for å legge forvaltningen til et kirkelig organ.

Stat – kirke-utvalget mener prinsippet om likestilling mellom tros- og livssynssamfunnene taler for å overlate gravferdsforvaltningen til kommunen. Selv om kirkelige fellesråd i dag tar tilbørlig hensyn til reaksjoner som er kommet fra tros- og

livssynssamfunn og utfører forvaltningen til alles tilfredshet, vil enkelte likevel oppleve et kirkelig forvaltningsansvar som problematisk.

Kirkemøtet mener at i et flerkulturelt samfunn må Den norske kirke ta hensyn til andre tros- og livssynssamfunn. Kirken bør primært fungere ut fra sin egenart og ikke pålegges å ivareta offentlige oppgaver som gravferdsforvaltningen. Forvaltningsoppgaver, bl.a. klagesaker (går til bispedømmerådet i dag), for eksempel om flytting av lik, oppleves som en belastning. Dette er oppgaver som derfor bør ivaretas av det offentlige, for eksempel av fylkesmannen. Dette tilsier at statlige eller kommunale organer bør ta seg av gravferdsforvaltningen.

Siden finansieringsansvaret for kirkegårdene i dag er lagt og fortsatt er foreslått lagt til kommunen, mener Kirkemøtet det vil være hensiktsmessig at kommunen også har forvaltningsansvaret. En lang rekke av de oppgaver som skal utføres på kirkegården av anleggsmessig og driftsmessig art vil dessuten kommunen ha god kompetanse innenfor.

Kirkemøtet slutter seg derfor til stat - kirke-utvalgets flertall og mener gravferdsforvaltningen er en allmenn oppgave som bør ivaretas av det offentlige.

Det offentlige organ som forestår forvaltningen, må pålegges å utføre denne på en slik måte at en imøtekommer de ulike livssynsmessige og kulturelle behov og skikker. Møtet med pårørende og tilretteleggingen på gravlunden må utføres på en verdig måte. Før gravferdsloven ble vedtatt i 1997 ivaretok kommunene i stor grad gravferdsforvaltningen på en tilfredsstillende måte.

En slik ordning bør ikke være til hinder for at kommunen kan inngå avtale med Den norske kirke om å overføre ansvaret til et kirkelig organ der dette er hensiktsmessig.

A/B. Andre momenter

Kirkemøtet vil understreke at deler av gravferdsforvaltningen er uavhengig av spørsmålet om hvem som har ansvar for forvaltningen.

Kirkemøtet mener det i fremtiden, for å ivareta tros- og livssynsfriheten, i større omfang enn nå bør anlegges kirkegårder/ gravlunder uavhengig av kirkebygget, men vil se det som et stort tap dersom kirkens medlemmer ikke fortsatt kan gravlegges i tilknytning til sin kirke. Å gravlegges i innviet jord og nær kirken har lange og dype tradisjoner i vårt samfunn. Men dette tilsier at også tilsvarende ønsker fra andre tros- og livssynssamfunn bør ivaretas mht. anleggelse av gravlunder.

Kirkemøtet støtter at det offentlige bør legge til rette for å skaffe til veie verdige alternative eller livssynsflexible seremonilokaler.

Kirkemøtet støtter forslaget til stat – kirke-utvalget om at det ved utvidelser og nyanlegg bør vurderes å erstatte vigsling av hele kirkegården/ gravlunden med vigsling av

enkeltfelt for å tydeliggjøre at deler av gravlunden benyttes av flere tros- og livssynssamfunn.

Når det gjelder begrepsbruk, mener Kirkemøtet at dette bør kunne bestemmes lokalt ut fra lokale forhold, men tror folk flest finner det naturlig å bruke kirkegård, ikke minst ut fra kirkegårdens beliggenhet. Kirkemøtet har for øvrig ingen merknader til at en i større grad benytter betegnelsen gravlund. Betegnelsen gravplass er etter Kirkemøtets mening mindre egnet.

Uavhengig av hvem som skal ha ansvaret for gravferdsforvaltningen, støtter Kirkemøtet utvalgets forslag om å opprette et gravferdsfaglig forum i hvert bispedømme/fylke hvor involverte instanser kan samarbeide og drøfte ulike problemstillinger knyttet til gravferd, gravferdsskikker og forvaltning. Et slikt forum må få en rådgivende funksjon overfor de som har forvaltnings- og økonomiansvaret.

Det økonomiske ansvaret for drift og vedlikehold av gravlunder, arealer, bygninger (gravkapell/seremonirom) etc., er fortsatt foreslått lagt til kommunen. Kirkemøtet støtter dette.

3.4 Eierskap

Departementet har i sitt høringsbrev reist spørsmålet om eierskap til kirkene. Dette er overraskende, da det ikke finnes andre tradisjoner knyttet til eierskap enn at kirkene er soknets eiendom. Kirkemøtet mener likevel at det vil være aktuelt å diskutere eierskap av fredete og verneverdige kirker som tas ut av kirkelig bruk.

Kirkebyggene

Stat – kirke-utvalget anbefaler en videreføring av grunnprinsippet om soknenes eiendomsrett til soknekirker og lokale kirkefond ved en kirkeordning med lovforankret kirke. Flertallet anbefaler at kirkelige organer trer inn i de rettslige posisjoner som departementet i dag har. Når det gjelder eiendommer og kirkefond som ikke er eid av private eller av soknene, foreslår stat – kirke-utvalget at disse i sin helhet overføres til Den norske kirke, mens eiendommer til øvrige kirkebygg m.m. som i dag anses som statlige, bør vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Kirkemøtet støtter disse forslagene.

Fredede og verneverdige kirker

Kirkemøtet viser til premissdelen som understreker kirkenes betydning både i lokalsamfunnet og som kilde til forståelse av norsk kulturarv. Stat – kirke-utvalget foreslår at staten overtar eierskapet til fredede og verneverdige kirker som tas ut av kirkelig bruk. Det vil være behov for å foreta en gjennomgang av hvilke kirker som skal vernes og ivaretas av det offentlige, hvilke kirker som skal ivaretas til ordinært bruk og når det er aktuelt med en kombinasjon.

Kirkemøtet støtter forslaget om at det etableres særskilte finansieringsordninger for fredete og verneverdige kirker og at det opprettes en særskilt statlig kirkeantikvarisk tilskuddsordning tilsvarende den svenske ordningen. Tilskuddet skal forvaltes av sentrale kirkelige myndigheter. En slik ordning bør også gjelde for fredete og verneverdige bygg for andre tros- og livssynssamfunn.

Opplysningsvesenets fond

Eiendomsretten til Opplysningsvesenets fond bør nå finne en politisk løsning. Kirkemøtet og slutter seg til stat – kirke-utvalgets flertall og anbefaler at OVF overføres til Den norske kirke. Dette er i samsvar med tidligere anbefalinger fra Kirkemøtet og andre kirkelige organer.

Vedtak fra Ungdommens kirkemøte

Sak 04/06 Staten og kirken

UKM 06 ønsker å bidra i debatten om hvordan forholdet mellom Den norske kirke (Dnk) og staten skal være organisert og vil derfor sende dette vedtaket til Statsråden, Kirkerådet og Sametinget. UKM 06 ønsker spesielt å fremheve hvilke premisser som bør ligge til grunn for morgendagens kirke, for så å finne den kirkeordningen som best ivaretar dette. Forholdet mellom Dnk og staten har vært gjenstand for flere utvalg, både offentlige og kirkelige, og også behandlet i Stortinget. UKM 06 mener at det nå er på tide å ta det neste skrittet og endre forholdet mellom Dnk og staten.

Grunnleggende premisser for Den norske kirkes relasjon til staten

Før en går nærmere inn på alternativet til en endret kirkeordning, er det viktig for UKM 06 å legge frem noen premisser og forutsetninger for Dnks relasjon til staten. Dette er premisser som skal være med på å sikre at Dnk ikke endres som følge av en endring mellom Dnk og staten.

- Dnk ønsker å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.
- Dnk er og vil være et trossamfunn forankret i et eget valgt trosgrunnlag og et særegent fellesskap bygd på dåpen og troen, og der det er helt sentralt å få formidlet det kristne budskapet.
- Dnk må kunne stå fritt til å ta egne verdivalg, og Dnk må være en bekjennende kirke med Bibelen, Kristus og troen som fundament.
- Dnk må være åpen og også i fremtiden ha plass for alle kirkens medlemmer og rom for ulike grader av trosengasjement og deltakelse. Det må også gis rom for ulike meninger og oppfatninger slik at folk er velkommen slik de er, og at samene, Norges urbefolkning og andre minoriteter innenfor Dnk føler seg inkludert.
- Dnk må ikke bare bli en høytidskirke, men den må også være en hverdagskirke. En kirke som møter folk i hverdagen der de er og som er tilgjengelig for folk når de trenger den.
- Dnk er og skal være en landsdekkende kirke. Det skal være lik tilgang til gudstjenester og til tjenester som dåp, konfirmasjon, nattverd, vigsel og gravferd i hele landet. Ingen skal risikere å miste kirken sin.
- Dnk må legge vekt på barne- og ungdomsarbeid.
- Dnk må være gjenkjennelig slik at medlemmene kjenner seg igjen i den og føler seg velkommen selv om en kommer til en annen kirke enn den en vanligvis går i.
- Dnk skal ha nærhet til sine medlemmer og være åpne for lokale variasjoner.
- Dnk må fortsatt bygges opp "nedenfra" med soknet som den grunnleggende juridiske enheten slik at nærheten til lokalsamfunnet opprettholdes.
- Dnk må ha en sentral plass i samfunnet – politisk, kulturelt og sosialt.
- UKM ønsker at dagens samarbeid mellom kirke og skole skal opprettholdes og videreutvikles på best mulig måte.
- Dnk må i sin forkynnelse og sine aktiviteter være oppmerksom på tros- og livssynsfriheten.
- Dnk vil være en kirke i vekst. Den må våge å være dynamisk og ta de utfordringene som kommer med å være en majoritetskirke.

- Dnk må, i samarbeid med stat og kommune, sørge for at den kristne kulturarven som er innvevd i vår nasjons historie videreføres og fornyes. Dette kan kun skje ved en aktiv og støttende tros- og livssynspolitik.

Tros- og livssynsfrihet

UKM 06 mener at Dnk som majoritetskirke har et spesielt ansvar for å sørge for at vår virksomhet i kraft av forkynnelse og aktiviteter ikke krenker andres tros- og livssynsfrihet.

Når Dnk opptrer på arenaer hvor også andre tros- og livssynssamfunn er til stede, må Dnk som en åpen kirke være i dialog og lytte til deres meninger og erfaringer. Våre handlinger skal ikke diskriminere eller krenke andre.

Hensynet til tros- og livssynsfriheten må ivaretas, samtidig er det viktig at Dnk forblir en misjonerende kirke. Tros- og livssynsfriheten gir oss rett til å misjonere, men medfører samtidig at vi må respektere at andre ikke ønsker å høre på det vi har å formidle. Det handler rett og slett om å vite hvor grensen mellom rett *til* og rett *fra* religion går. Når vi misjonerer og formidler det vi tror på, må vi gjøre det på en slik måte at vi ikke krenker eller skader andre ved det.

Det er viktig for UKM 06 at Dnk står fritt til å foreta egne verdivalg, og dette er også et aspekt av tros- og livssynsfriheten. Dnk må på bakgrunn av verdier og teologiske utgangspunkt kunne stå fritt til å delta i en debatt om både politiske, sosiale og kulturelle forhold.

Finansieringen i Den norske kirke

UKM 06 mener det er viktig å understreke at Dnk også i fremtiden må være sikret en finansiering som gjør det mulig å være en landsdekkende folkekirke. Det er dyrt å drive Dnk. UKM 06 mener derfor at det i en fremtidig rammelov må nedfelles bestemmelser som sikrer en tilstrekkelig grad av offentlig finansiering, slik at Dnk kan ivareta en viktig rolle i samfunnet. UKM 06 vil at kirken skal være en stabil og trygg arbeidsplass.

UKM 06 mener at trosopplæringsreformen må utvides til å støtte alle menigheter i Dnk, slik at barne- og ungdomsarbeidet blir sikret forutsigbar finansiering.

Det eneste kriterium for medlemskap i Dnk skal fortsatt være dåp. UKM 06 mener at Dnk skal finansieres ved støtte fra det offentlige, og at medlemsavgift som finansieringskilde er uakseptabel fordi det ikke samsvarer med det ønsket UKM 06 har om at Dnk skal være åpen og inkluderende for alle som ønsker å være medlemmer.

Demokrati

UKM 06 mener at dagens demokratiske valgordning skal videreføres, med direkte valg til menighetsråd og indirekte valg til fellesråd, bispedømmeråd og kirkemøte. UKM 06 ser det som nødvendig at demokratiet i kirken styrkes, uavhengig av kirkeordning. Vi må utnytte valgordningene bedre, slik at representativiteten sikres. Vi trenger et fokus på hvordan en kan få opp valgdeltakelsen. Dette handler om nomineringsprosess, gjennomføringen av valget og ikke minst informasjon rundt valgene.

Kirkeordning – hvilken lov skal Den norske kirke være forankret i?

UKM 06 mener at Dnk bør være en lovforankret kirke med en egen kirkelov vedtatt av Stortinget. Det medfører at Grunnlovens nåværende bestemmelser om

statskirkeordningen oppheves, og at myndigheten som i dag ligger til Kongen (regjeringen) overføres til kirkens egne organer, med Kirkemøtet som det øverste styrende organ. UKM 06 mener at det i Grunnloven bør komme inn en verdiparagraf. Denne paragrafen skal gi uttrykk for at staten skal bygge på det kristne og humanistiske verdigrunnlaget, samt de politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene. UKM 06 mener at dette er den kirkeordningen som på en best mulig måte vil ivareta visjonene om morgendagens kirke.

Selv om dagens ordning med Kongen (regjeringen) som øverste kirkestyre har fungert bra i mange år, mener UKM 06 det er på tide at Dnk gis en større grad av selvstyre og makt i forhold til viktige spørsmål for kirken, som bl.a. utnevnelser av biskoper. Som et trossamfunn er det viktig at det er kirken selv som tar de viktige avgjørelsene som har direkte betydning for kirkens virksomhet og lære.

Dersom Dnk blir en lovforankret folkekirke vil dette medføre en særstilling for kirken, men uten at dette går på bekostning av tros- og livssynsfriheten. I og med at grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen, herunder bl.a. bestemmelsen om at "Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion" (§ 2 annet ledd) og bekjennelsesplikt for halvparten av regjeringens medlemmer (§ 12 annet ledd), oppheves, vil det ikke lenger finnes bestemmelser om Dnk i statsforvaltningen som krenker eller diskriminerer andre tros- eller livssynssamfunn. En lovforankret kirke vil i større grad enn i dag bli et trossamfunn likestilt med andre trossamfunn.

Videre vil en lovforankret folkekirke ha en tilstrekkelig nærhet til staten til å ivareta Dnk som en landsdekkende folkekirke. Ved fremdeles å ivareta en viss grad av forbindelse til staten mener UKM 06 at det vil være med å sørge for at Dnk også i fremtiden vil ha en sentral plass i samfunnet, både politisk, kulturelt og sosialt.

Videre mener UKM 06 at en lovforankret kirke vil være den ordningen som best sørger for at alle kirkens medlemmer føler en tilhørighet til kirken, og samtidig er åpen for andre som ønsker å komme til kirken. Dette medfører at kirken må være til stede lokalt i samfunnet der folket er.

UKM 06 mener at Den norske kirkes tilknytning til staten bør endres ved at Dnk blir en lovforankret folkekirke.

Vedtatt mot en stemme

Protokolltilførsel fra Håvard Garnes:

Jeg stemte i mot dokumentet av den grunn at jeg mener beslutningsgrunnlaget er for svakt til å kunne forsvare å stemme for en så klar argumentasjon for modell II.

